

III. SPECIALIOSIOS IR SPECIALIOSIOS PEDAGOGINĖS PAGALBOS TEIKIMAS

III. PROVISION OF SPECIAL AND SPECIAL EDUCATIONAL SUPPORT

ISSN 1392-5369

Specialusis ugdymas. 2009. Nr. 2 (21), 125–130

Special Education. 2009. No. 2 (21), 125–130

JAUNESNIOJO MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KŪRYBINGUMO POKYČIAI TAIKANT DAILĖS TERAPIJOS METODUS

Jūratė Mankauskienė, Asta Vaitkevičienė
Šiaulių universitetas,
P. Višinskio g. 25, LT-76351 Šiauliai

Straipsnyje analizuojama problema: ar gali dailės terapijos metodų taikymas paskatinti kūrybingumą? Atliktu tyrimu siekiama patikrinti, ar gali dailės terapijos metodų taikymas paveikti jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumą. Kūrybingumo pokyčiams matuoti pasirinktas E. Torrance'o testas. Po eksperimento buvo nustatyta, kad jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų grupėje, kuriems buvo taikyti dailės terapijos metodai, kūrybingumo požymiai buvo ryškesni.

Esminiai žodžiai: *dailės terapija, kūrybingumas, jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikai.*

Įvadas

Įvairius kūrybingumo aspektus tyrinėjo Torrance (1974), Jonynienė (1987), Almonaitienė (2000, 2006), Narkevičienė (2000), Stankevičienė (2001), Petruilytė (1995, 2001), Grakauskaitė-Karkockienė (2002, 2006), Bražienė (2004), Lebedeva (Лебедева, 2008). Pastaruoju metu tiek Lietuvoje, tiek Vakarų Europoje daug dėmesio skiriama kūrybingumo fenomenai: finansuojamos tarptautinės programos (European Year of Creativity and Innovation 2009) kūrybingumui plėtoti, organizuojamos konferencijos (eTwinning konferencija, 2009; Kūrybingumas ir naujovės, 2009), vedami kūrybingumo seminarai verslui (Amenybės raidos centras, 2008; International People Management, 2009; Kairys, 2009), kuriamos kūrybingumo ugdymo programos (Petruilytė, 1995, 2001; Grakauskaitė-Karkockienė, 2002, 2006). Dažname renginį lydinčiame leidinyje galima aptikti minčių, jog „kūrybinis mąstymas yra raktas į pasaulio

ekonomikos sėkmę“ (EK. Apie kūrybingumą, 2008).

Akademinėje bendruomenėje jau tvyro visuotinai priimtina nuostata, kad suaugusio žmogaus socialinės adaptacijos problemos yra sąlygojamos jo vaikystėje patirtų frustracijų ir kūrybingumo slopinimo. „Reikia atminti: slopinti kūrybingumą ir fantaziją – pavojingas kelias. Tai, kas slopinama, niekur neišnyksta – virsta kūryba arba destrukcija“ (Grakauskaitė-Karkockienė, 2002, p. 47). Pasak Jonynienės (1987), būtent 8–10 vaiko gyvenimo metai – vienas iš kritinių žmogaus brendimo, kūrybingumo raidos periodų, kuriuose išryškėja bendravimo, socialinės adaptacijos problemos. Taigi, plėtoti vaikų kūrybingumą – vienas svarbiausių pedagogų uždavinių.

Asmenybės psichologijos klasikų darbuose (Adler (2003), Fromm (2008)) išryškėja kūrybingumą skatinančios (fantazavimas, žaidimas su vaizdiniais, saugi, palaikanti, padrašinanti fantazuojantį asmenį aplinka) arba destruktivumą formuojančios (kategoriški draudimai, bausmės,

fizinis smurtas) sąlygos. Kūrybingumą skatinančios sąlygos sudaro dailės terapijos proceso esmę. Daugelis dailės terapeutų praktikų (Charlton, 2004; Robinson, 2004; Wood, 2004), aprašiusių savo darbo patirtį, akcentavo, kad dailės terapija skatina kūrybingumą. Nors Lietuvoje jau esama dailės terapijos poveikio tyrimų: Brazauskaitė (2001) tyrė dailės terapijos poveikį labai žymaus ir žymaus intelekto sutrikimo vaikams, Leliūgienė (2002, 2004) – dailės terapijos poveikį rizikos grupės vaikams socialiniame darbe, Vaitkevičienė (2006) – dailės terapijos poveikį lavinant vidutiniškai sutrikusio intelekto jaunuolių Aš veiksmingumą, tačiau prieinamuose mokslinės literatūros šaltiniuose neteko aptikti, kad būtų analizuojamas dailės terapijos metodų poveikis vaikų kūrybingumui. Todėl kyla probleminis klausimas: ar dailės terapijos metodų naudojimas gali paskatinti kūrybingumą?

Tyrimo objektas – jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumas.

Tyrimo tikslas – nustatyti jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumo pokyčius taikant dailės terapijos metodus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Suformuoti jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų imtį eksperimentiniam tyrimui ir nustatyti jų kūrybingumo ypatybes.
2. Pasirinktai eksperimentinei tiriamųjų grupei praveisti dailės terapijos seansus (nepriklausomu kintamuoju, dailės terapijos metodais, veikti priklausomą kintamąjį – jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumą).
3. Panaudojus statistinių išvadų įvertinimo kriterijų įvertinti dailės terapijos seansų poveikį jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumui.

Hipotezės:

1. Dailės terapijos seansai nedaro poveikio jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumui.
2. Dailės terapijos seansai daro poveikį jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumui.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, eksperimentas, diagnostinis neverbalinio kūrybinio mąstymo testas pagal E. P. Torrance'o metodiką (adaptuotas Voronino (1994), A. Voroniną cit. Туник, 2006), stebėjimas, aprašomoji matematinė statistika, grafiniai duomenų vaizdavimo metodai, statistinių hipotezių tikrinimo metodas Stjudento kriterijus.

Tyrimas buvo atliekamas 2009-01-08–2009-04-03 Šiaulių „Juventos“ pagrindinėje mokykloje. Tiriamųjų grupę sudarė 20 pradinių klasių moksleivių. Eksperimentinę grupę sudarė 10 ketvirtos klasės moksleivių: 9 mergaitės ir 1 berniukas (tiriamosios A1; A2; A3; A4; A5; A6; A14; A18; A19; A20). Kontrolinę grupę taip pat sudarė 10 jaunesniojo amžiaus moksleivių: 7 mergaitės ir 3 berniukai (A7; A8; A9; A10, A11; A12; A13; A18; A19; A20). Tiriamųjų amžius 10–11 metų. Tyrimo metu laikytasi etikos principų. Tyrimas buvo vykdomas iš anksto susitarus ir suderinus laiką su mokyklos administracija ir pradinių klasių mokytoja. Tėvai buvo supažindinti su dailės terapija bei jos metodų taikymo galimybėmis. Jie raštiškai patvirtino sutikimus dėl vaikų dalyvavimo eksperimente.

Tyrimas vyko trimis etapais:

I etapas – diagnostinis. Taikyti kūrybinio mąstymo, vaizduotės tyrimo testai abiem tiriamųjų grupėms. Tikslas – nustatyti tiriamųjų neverbalinio kūrybinio mąstymo požymius prieš eksperimentą.

II etapas – eksperimentas. Jo metu eksperimentinei grupei buvo vedami dailės terapijos seansai. Tikslas – nepriklausomu kintamuoju (dailės terapijos metodais) daryti poveikį priklausomam kintamajam – tiriamųjų kūrybingumui.

III etapas – diagnostinis. Taikytas kūrybinio mąstymo testas eksperimentinei ir kontrolinei tiriamųjų grupėms. Tikslas – nustatyti tiriamųjų neverbalinio kūrybinio mąstymo požymius.

Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumo diagnostikos rezultatai

I etape jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumo požymiai diagnozuoti naudojant neverbalinio kūrybinio mąstymo testą (Torrance, 1974). Kūrybingumo požymiai: originalumo ir unikalumo (tiriamųjų nupieštų paveikslėlių išskirtinumas, nepaprastumas, ypatingumas, kuris skaičiuojamas remiantis atsakymo pasitaikymo apibrėžtoje populiacijoje retumu) indeksas – atskleidė, kad visiems tiriamiesiems yra būdingas pakankamai aukštas kūrybingumo lygis (žr. 1–2 ir 3–4 pav.).

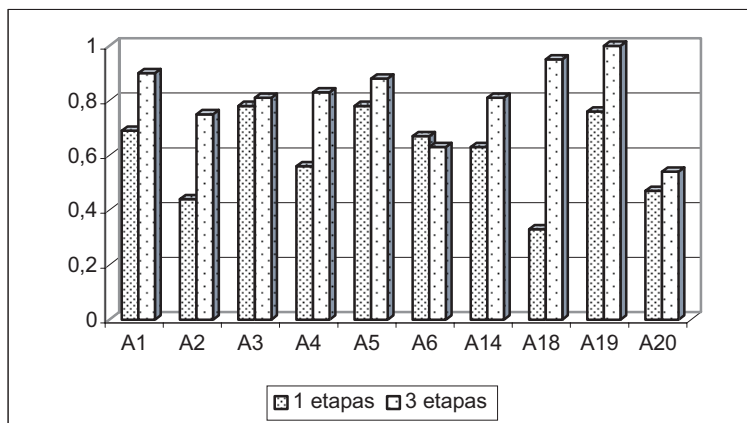
Kontrolinė ir eksperimentinė tiriamųjų grupės buvo sudarytos pagal pačių vaikų prioritetą dailės terapijos seansams ir jų tėvų sutikimą. Apskaičiavus eksperimentinės ir kontrolinės grupės originalumo ir unikalumo indeksų vidurkius, paaiškėjo, kad eksperimentinės grupės

vaikų tiek originalumo ir unikalumo indeksų vidurkiai yra tik šiek tiek žemesni nei kontrolinės grupės vidurkiai (žr. lentelę).

II tyrimo etape buvo pravedta po vienuolika dailės terapijos seansų kiekvienai tiriamųjų grupei. Vieno seanso trukmė – viena akademinė valanda (45 min.) vieną kartą per savaitę. Dailės terapijos seansai pravedti, remiantis užsienio dailės terapeutų L. Lebedevos,

L. Evensen, N. Ivanovic, L. Petrie, J. Isserow vestų seminarų medžiaga bei Vaitkevičienės (2008) ir Oaklander (2007) metodinėmis rekomendacijomis.

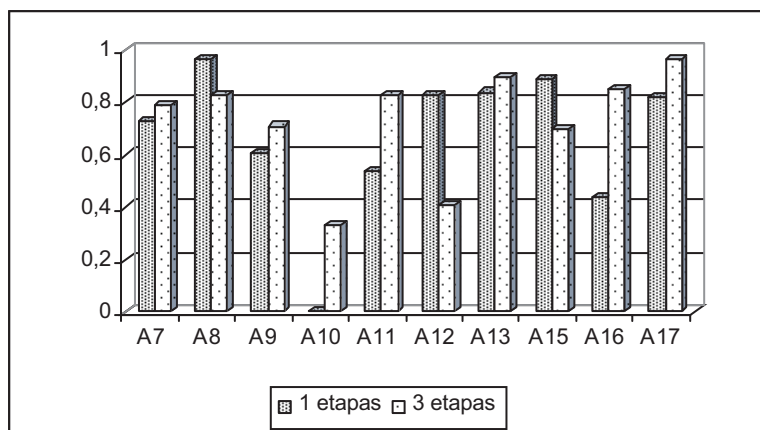
Pravedus dailės terapijos seansus dar kartą buvo testuotas eksperimentinės ir kontrolinės grupės vaikų kūrybingumas pagal originalumo ir unikalumo indeksą. Tyrimo rezultatai pateikiami 1 ir 2 paveiksluose.

1 pav. Tiriamųjų, lankiusių dailės terapijos seansus, I–III etapų neverbalinio kūrybinio mąstymo (originalumo indekso) rezultatai

Neverbalinio kūrybinio mąstymo priginalumo rezultatai skaičiuojami nuo 0,00 iki 1,00. Aukščiausius rodiklius parodė tiriamieji A3 (0,78), A5 (0,78), A19 (0,76), o žemiausius – A18 (0,33) ir A20 (0,44). Pagal Voronino (1994)

rekomendacijas 1 tyrimo etapo tiriamųjų A3, A5, A19 individualūs originalumo indekso rodikliai yra pakankamai aukštas neverbalinio kūrybinio mąstymo originalumo požymis, kuris po dailės terapijos seansų 3 tyrimo etape dar labiau pakilo.

2 pav. Tiriamųjų, nelankiusių dailės terapijos seansų, I–III etapų neverbalinio kūrybinio mąstymo (originalumo indekso) rezultatai

Tarp kontrolinės grupės tiriamųjų 1 etapo originalumo indekso aukščiausi rodikliai yra A7 (0,73); A8 (0,97); A12 (0,83); A13 (0,84); A15 (0,89); A17 (0,82), žemiausi tiriamųjų A10

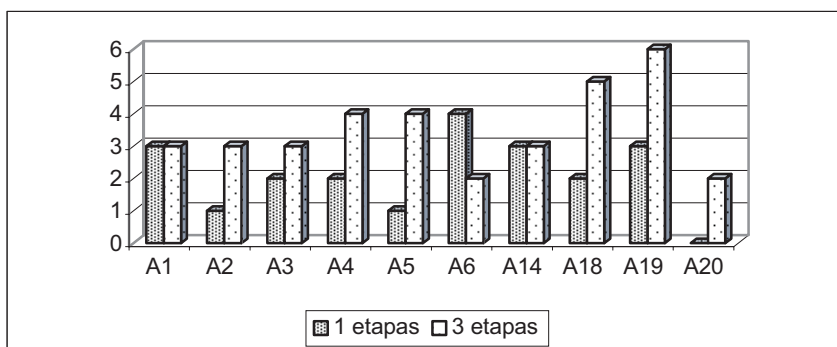
(0,00); A11 (0,54); A16 (0,44). Antrą kartą vertinant kontrolinės grupės tiriamųjų kūrybingumą, vienu originalumo indekso rodikliai šiek tiek pakilo (A7

(0,78); A13 (0,9); A17 (0,96), kitų – nukrito (A8 (0,82); A12 (0,4); A15 (0,7).

Neverbalinio kūrybinio mąstymo unikalumo indekso rezultatai skaičiuojami suteikiant po 1 balą už kiekvieną unikalią

piešinėlio interpretaciją. Unikumo kriterijaus aukščiausias įvertinimas – 6 balai.

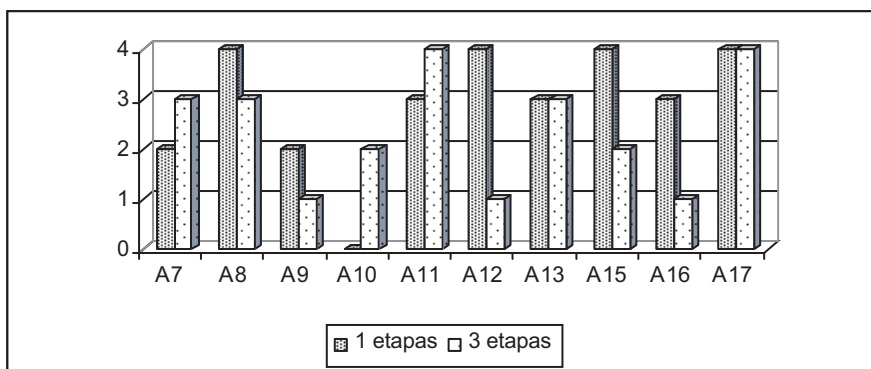
3–4 paveiksluose pateikti eksperimentinės ir kontrolinės grupės tiriamųjų I–III tyrimo etapų unikalumo indekso rezultatai.

3 pav. Tiriamųjų, lankusių dailės terapijos seansus, I–III etapų neverbalinio kūrybinio mąstymo (unikalumo indekso) rezultatai

Daugiausia paveikslėlių unikalų interpretacijų 1 etape pateikė tiriamoji A6 (4 vienetus). Po 3 unikalios paveikslėlių interpretacijas pateikė A1, A14 ir A19. Po 1 unikalų paveikslėlių interpretaciją pateikė A2 ir A5. Mažiausiai paveikslėlių unikalų interpretacijų (0 vienetų) pateikė A20. Daugumos eksperimentinės grupės vaikų unikalumo indekso rodiklis po dailės terapijos seansų ženkliai pakito: A2, A4, A20 – 2 balais; A5, A18, A19 – 3 balais; A3 – 1 balu. A1 tiriamojo unikalumo indeksas išliko nepakitęs, A6 – 2 balais nukrito (pakartotinio įvertinimo dieną A6 sirgo,

todėl tokį prastą rezultatą lėmė bloga tiriamosios savijauta). Tiriamosios A6 originalumo indeksas nežymiai nukrito nuo 0,66 iki 0,61, nes mergaitė, atliekant tyrimą, sirgo (jai skaudėjo galvą, buvo pakilusi temperatūra). Pastebėjus prastą savijautą, jai buvo pasiūlyta neatlikti užduočių visai, bet mergaitė norėjo dalyvauti tyrime. Vis dėlto prasta savijauta turėjo įtakos užduočių atlikimo tempui. Atlikdama užduotis mergaitė dirbo labai greitai. Užduočių atlikimo tempas ir prasta savijauta neigiamai paveikė tyrimo rezultatus.

4 pav. Tiriamųjų, nelankusių dailės terapijos seansų, I–III etapų neverbalinio kūrybinio mąstymo (unikalumo indekso) rezultatai

Pirmajame tyrimo etape kontrolinės grupės tiriamųjų aukščiausius unikalumo indekso rodiklius (4 balus) surinko šie tiriamieji: A8, A12, A15, A17; po 3 balus surinko A11, A13, A16. Žemiausias unikalumo indeksas yra A10 tiriamojo.

Lyginant pirmojo ir trečiojo tyrimo etapo kontrolinės grupės tiriamųjų unikalumo indekso duomenis, matyti, kad pusės tiriamųjų unikalumo indekso rodikliai nukrito: A8, A9, A12, A15, A16, dviejų tiriamųjų (A13, A17) – išliko nepakitęs, o trijų – padidėjo (A7, A10, A11).

Tiriamųjų I–III etapų neverbalinio kūrybinio mąstymo originalumo ir unikalumo indeksu

vidurkiai, standartinis nuokrypis ir vidurkių statistinio reikšmingumo kriterijus pateikiami lentelėje.

Lentelė

Ekspirimentinės ir kontrolinės grupės tiriamųjų kūrybingumo požymių vidurkių palyginimas poriniu t kriterijumi

Tyrimo dalyviai (N = 20)	1 tyrimo etapas				3 tyrimo etapas							
	OI*, M	S	UI**, M	S	OI, M	S	t	p	UI, M	S	t	p
Dalyvavę DT (N = 10)	0,611	0,16	2,1	1,20	0,81	0,14	-3,397	0,008	3,5	1,27	-2,689	0,025
Nedalyvavę DT (N = 10)	0,667	0,29	2,9	1,29	0,73	0,21	-0,802	0,443	2,4	1,17	1,000	0,343

* OI – originalumo indeksas

** UI – unikalumo indeksas

Ekspirimentinės grupės tiriamųjų pirmojo testavimo metu originalumo indekso vidurkis – 0,611, o unikalumo indekso vidurkis – 2,1. Po dailės terapijos seansų originalumo ir unikalumo indeksų vidurkiai pakilo (originalumo indekso – 0,81, unikalumo indekso – 3,5). Kontrolinės grupės tiriamųjų originalumo indekso vidurkis 1 tyrime buvo 0,667, o unikalumo – 2,9, t. y. šiek tiek aukštesni nei ekspirimentinės grupės. Po dailės terapijos seansų ekspirimentinės grupės originalumo indekso vidurkis pakilo iki 0,81, unikalumo indekso vidurkis – iki 3,5. Kontrolinės grupės originalumo indekso vidurkis kilo šiek tiek žemiau, t. y. iki 0,73, o unikalumo indekso vidurkis krito iki 2,4.

Lyginant ekspirimentinės ir kontrolinės grupės pirmojo ir trečiojo etapo vidurkių skirtumus, akivaizdu, kad ekspirimentinės grupės originalumo ir unikalumo indeksų vidurkių skirtumas yra didesnis nei kontrolinės grupės. Vidurkių skirtumas sudaro prielaidą tikrinti statistinių hipotezių H_0 ir H_1 pagrįstumą *Stjudento* kriterijumi nedidelėms porinėms imtims. Pagal Čekanavičių ir Murauską (2003, p. 182) naudojant SPSS paketą H_0 atmetama, kai gautoji $p < \alpha$ ($\alpha = 0,05$). Tiriamuoju atveju ekspirimentinės grupės p reikšmė yra mažesnė už α . Taigi, dailės terapijos seansai daro poveikį jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumui¹.

Išvados

1. Atlikus pirmąjį tyrimą ir apskaičiavus tiriamųjų neverbalinio kūrybinio mąstymo

originalumo ir unikalumo indeksus, buvo nustatyta, kad visai jaunesniojo mokyklinio amžiaus tiriamųjų imčiai yra būdingas pakankamai aukštas kūrybingumo lygis, tačiau, sudarius ekspirimentinę ir kontrolinę grupes, apskaičiavus jų unikalumo ir originalumo indekso vidurkius, paaiškėjo, kad ekspirimentinės grupės kūrybingumo požymių vidurkiai yra šiek tiek žemesni nei kontrolinės grupės.

2. Pravedus dailės terapijos seansus ekspirimentinės grupės tiriamiesiems ir pakartotinai įvertinus ekspirimentinės grupės ir kontrolinės grupės neverbalinio kūrybinio mąstymo originalumo ir unikalumo indeksus buvo nustatytas šių indeksų vidurkių pokytis: ekspirimentinės grupės originalumo ir unikalumo indeksų vidurkiai yra aukštesni nei kontrolinės grupės originalumo ir unikalumo indeksų vidurkiai.
3. Įvertinus jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų ekspirimentinės ir kontrolinės grupės vidurkių skirtumą statistinių hipotezių kriterijumi mažoms porinėms imtims buvo nustatyta, kad H_0 atmetina.
4. Išanalizavus tyrimo duomenis, galima teigti, kad pasitvirtino straipsnio įvade iškelta 2 hipotezė: dailės terapijos seansai daro poveikį jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumui.

Literatūra

1. Adler, A. (2003). *Žmogaus pažinimas*. Vilnius: Vaga.

¹ „Mažas stebėjimų skaičius visuomet palankus H_0 , todėl nustačius statistikai reikšmingą skirtumą dešimties elementų imčiai, jis iš tikro yra didelis“ (Čekanavičius, Murauskas, 2003, p. 168).

2. Almonaitienė, J. (2000). Šiuolaikinis požiūris į kūrybingumą ir jo įvertinimo problemos. *Psichologija*, 21, 82–90.
3. Almonaitienė, J. (2006). *Kūrybingumo ir inovacijų psichologija*. Kaunas: Technologija.
4. Asmenybės raidos centras [žiūrėta 2009 09 17]. Prieiga internete: <<http://www.manoarc.lt/index.php?page = kurybiskumas-kasdieniniame-gyvenime>>.
5. Brazauskaitė, A. (2001). *Žymaus ir vidutinio protinio atsilikimo vaikų savivokos ugdymas daile*. Daktaro disertacija. Vilniaus pedagoginis universitetas.
6. Bražienė, N. (2004). *Pradinių klasių mokinių kūrybingumo ugdymas pasakomis*. Daktaro disertacija. Šiaulių universitetas.
7. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2003). *Statistika ir jos taikymai*, I d. Vilnius: TEV.
8. Charlton, S. (2004). Dailės terapija ilgaiems psichiatrijos ligoninių pacientams (p. 203–221). In Dalley, T. (2004), *Dailė kaip terapija*. Vilnius: Apostrofa.
9. eTwinning konferencija (2009) [žiūrėta 2009 09 17]. Prieiga internete: <<http://blog.eun.org/etwinningconference2009/>>.
10. European Year of Creativity and Innovation (2009) [žiūrėta 2009 09 17]. Prieiga internete: <http://create2009.europa.eu/about_the_year.html>.
11. Europos Komisija. Apie kūrybingumą (2008) [žiūrėta 2009 09 17]. Prieiga internete: <http://ec.europa.eu/news/eu_explained/081224_1_lt.htm>.
12. Fromm, E. (2008). *Žmogaus destruktivumo anatomija, t. II*. Vilnius: Vaga.
13. Grakauskaitė-Karkockienė, D. (2002). *Kūrybos psichologija*. Vilnius: UAB „Logotipas“.
14. Grakauskaitė-Karkockienė, D. (2006). *Kūrybos psichologija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
15. International People Management (2009) [žiūrėta 2009 09 17]. Prieiga internete: <http://www.ipm.lt/lt/publikacija_7>.
16. Jonynienė, V. (1987). *Jaunesniųjų moksleivių kūrybinio mąstymo ugdymas*. Vilnius: PMTI.
17. Kairys, A. (2007). Kūrybiškumas versle [žiūrėta 2009 09 17]. Prieiga internete: <<http://akademija.manager.lt/blog/article/kurybiskumas-versle>>.
18. Kūrybingi sprendimai (2008) [žiūrėta 2009 09 17]. Prieiga internete: <http://ec.europa.eu/news/eu_explained/081224_1_lt.htm>.
19. Leliūgienė, M., Klemkaitė, J. (2004). *Dailės terapija socialiniame darbe su vaikais*. Vilnius: Rafaelis.
20. Leliūgienė, M. (2002). *Dailės terapijos taikymo galimybės*. Vilnius: Rafaelis.
21. Narkevičienė, B. (2000). *Gabiųjų vaikų ugdymo sąlygų modelis ir jo raiška Lietuvoje*. Daktaro disertacija. Kauno technologijos universitetas.
22. Oaklander, V. *Langas į vaiko pasaulį*. Kaunas: Žmogaus psichologijos studija.
23. Petrulytė, A. (1995). *Kūrybingumo ugdymo aktualijos*. Vilnius: Presvika.
24. Petrulytė, A. (2001). *Kūrybingumo ugdymas mokant*. Vilnius: Presvika.
25. Robinson, M. (2004). Dailės terapija pagal Jungą specialiosios globos įstaigoje (p. 110–123). In Dalley, T. (2004). *Dailė kaip terapija* Vilnius: Apostrofa.
26. Stankevičienė, K. (2001). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumo ugdymas tautodaile*. Daktaro disertacija. Vilniaus pedagoginis universitetas.
27. Torrance, E. (1974). Norms – technical manual, Torrance Tests of Creative Thinking. Bensenville, IL: Scholastic Testing service.
28. Vaitkevičienė, A. (2008). Dailės terapijos metodų taikymas neįgaliųjų įdarbinimo situacijoje. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
29. Vaitkevičienė, A. (2006). *Vidutiniškai sutrikusio intelekto jaunuolių Aš veiksmingumo lavinimas edukacinėmis situacijomis, skatinant dailinę raišką*. Daktaro disertacija. Šiaulių universitetas.
30. Wood, M. (2004). Vaikas ir dailės terapija: psichodinaminis požiūris (p. 89–109). In Dalley, T. (2004). *Dailė kaip terapija* Vilnius: Apostrofa.
31. Лебедева, Л. (2008). Рисунок как инструмент педагогической диагностики. *Педагогическая диагностика*, 3, 77–85.
32. Туник, Е. (2006). Диагностика креативности. Тест Е. Торренса. Адаптированный вариант. Санкт-Петербург: Речь.

ISSN 1392-5369

Specialusis ugdymas. 2009. Nr. 2 (21), 131–137

Special Education. 2009. No. 2 (21), 131–137

CHANGES IN CREATIVITY IN JUNIOR SCHOOL STUDENTS AFTER APPLYING ART THERAPY METHODS

Jūratė Mankauskienė, Asta Vaitkevičienė

Šiauliai University,

25 P. Višinskio g., LT-76351 Šiauliai

The article analyses the following problem: can the application of art therapy methods stimulate creativity? The research is meant to test whether the application of art therapy methods affects the creativity of junior school students. E. Torrance's test was chosen to measure changes in creativity. It was established that after the experiment, the creativity features of junior school age children in the group, where art therapy methods had been applied, were expressed stronger.

Keywords: *art therapy, creativity, junior school students.*

Introduction

There is much research that deals with creativity. Various aspects of creativity have been analysed by Torrance (1974), Jonynienė (1987), Almonaitienė (2000, 2006), Narkevičienė (2000), Stankevičienė (2001), Petruilytė (1995, 2001), Grakauskaitė-Karkockienė (2002, 2006), Bražienė (2004), Lebedeva (Лебедева, 2008). Recently, the phenomenon of creativity has been given a lot of attention both in Lithuania and abroad. International programs to develop creativity are being financed (European Year of Creativity and Innovation 2009); conferences organised (eTwinning conference, 2009; Creativity and Novelty, 2009), creativity seminars are offered to businesses (Personality Development Centre, 2008; International People Management, 2009; Kairys, 2009), and programs to develop creativity are being devised (Petruilytė, 1995, 2001; Grakauskaitė-Karkockienė, 2002, 2006). Often in various publications one can find the idea that “creative thinking is the key to the economic success of the world” (EK. Apie kūrybiškumą, 2008).

In the academic community it is almost universally recognised that social adjustment problems of adults are caused by various frustrations experienced in the person's childhood and because of the suppression of his/her creativity. “One has to remember: to suppress creativity and imagination is a dangerous way. The suppressed doesn't disappear – it turns into either creation or destruction” (Grakauskaitė-Karkockienė, 2002, p. 47). According to

Jonynienė (1987), it is the age between 8 and 10 years that is one of the critical periods in the development of the child's maturation and creativity, when the problems of communication and social adjustment become visible. Thus developing the child's creativity is one of the main aims of the teacher.

In the works of scholars writing about personality psychology (Adler (2003), Fromm (2008)) conditions stimulating creativity (fantasising, playing with images, a safe, supporting and encouraging environment) or destructiveness (categorical prohibition, punishments, physical violence) are highlighted. Conditions stimulating creativeness constitute the essence of the art therapy process. Most art therapy practitioners (Charlton, 2004; Robinson, 2004; Wood, 2004), who described their experiences, noticed that art therapy encourages creativity. In Lithuania some research into the impact of art therapy has been carried out. Brazauskaitė (2001) investigated the impact of art therapy on children with moderate and severe learning difficulties, Leliūgienė (2002, 2004) analysed the impact of art therapy on children from the risk groups in social work, Vaitkevičienė (2006) wrote about the influence of art therapy on developing the ‘I’ efficiency in young people with moderate learning difficulties. However, we couldn't find an analysis of the impact of art therapy on the creativity of non-disabled junior school children in the available sources of reference. That is why the following problem question was raised: can the application of art therapy methods encourage creativity?

The subject of the research is the creativity of junior school age students.

The research aim is to establish changes in the creativity in junior school age children after the application of art therapy methods.

Research tasks:

1. To structure a sample of junior school age children for the experiment and to determine the particularities of their creativity.
2. To conduct art therapy sessions for the chosen group of research subjects (by methods of art therapy and an independent variable to impact the dependent variable – the creativity of junior school age children).
3. By using a statistical conclusion evaluation criterion, to assess the impact of the art therapy sessions on the creativity of junior school age children.

Hypotheses:

1. Art therapy sessions do not have an impact on the creativity of junior school age children.
2. Art therapy sessions have an impact on the creativity of junior school age children.

Research methods: research literature analysis, an experiment, a diagnostic non-verbal creative thinking test according to E. P. Torrance's methodology (adapted by Voronin (1994), A. Voronin quoted in Туник, 2006), observation, descriptive mathematical statistics, graphic data presentation methods, the method of checking statistical hypotheses by Student's criterion.

The research was carried out between 8th January and 3rd April 2009 in Šiauliai "Juventos" basic school. The research subject group consisted of 20 primary school pupils. The experimental group had 10 students of Year 4: 9 girls and 1 boy (research subjects A1; A2; A3; A4; A5; A6; A14; A18; A19; A20). The control group was also made up of 10 junior school students: 7 girls and 3 boys (A7; A8; A9; A10, A11; A12; A13; A18; A19; A20). The age of the research subjects was between 10 and 11. During the research, ethical principles were observed. The research was carried out in agreed time and with the consent of the school administration and the pupils' teacher. The students' parents were acquainted with art therapy and opportunities of applying its methods. They provided written agreements of their children's participation in the experiment.

The research was carried out in three stages:

The 1st diagnostic stage. Creative thinking and imagination tests were conducted in both groups of the research subjects. The aim was to establish the features of non-verbal creative thinking before the experiment.

The 2nd stage: the experiment. During this stage, the experimental group received art therapy sessions. The aim is to make an impact on the dependent variable – creativity of the research subjects – by the independent variable (art therapy methods).

The 3rd diagnostic stage. A creative thinking test conducted with the experimental and control groups of the research subjects. The aim is to assess the features of non-verbal creative thinking of the research subjects.

The results of the creativity diagnostics in the junior school age students

At stage 1, features of creativity in junior school age students were diagnosed by means of the non-verbal creative thinking test (Torrance, 1974). The creativity features, such as originality and uniqueness indices (the oneness, singularity, particularity of the drawings, calculated on the basis of scarcity of the response in the definite population) revealed that all research subjects had a sufficiently high level of creativity (see Fig. 1–2 and 3–4).

The control and experimental groups were composed in accordance with the priorities of the children themselves towards art therapy sessions and their parents' agreement. The calculation of the average indices of originality and uniqueness of the experimental and control groups revealed that the above mentioned indices of the children in the experimental group are slightly lower than those of the children in the control group (see the table).

At stage 2 of the research 11 art therapy sessions were conducted for each group of research subjects. The duration of each session was one academic hour (45 minutes) once a week. The art therapy sessions were conducted on the basis of the seminars of foreign art therapists L. Lebedeva, L. Evensen, N. Ivanovic, L. Petrie, J. Isserow, also Vaitkevičienė's (2008) and Oaklander's (2007) methodological recommendations.

After the art therapy sessions the creativity of children in both experimental and control groups were tested once again in respect of the

originality and uniqueness indices. The outcomes of the research are presented in Figures 1 and 2.

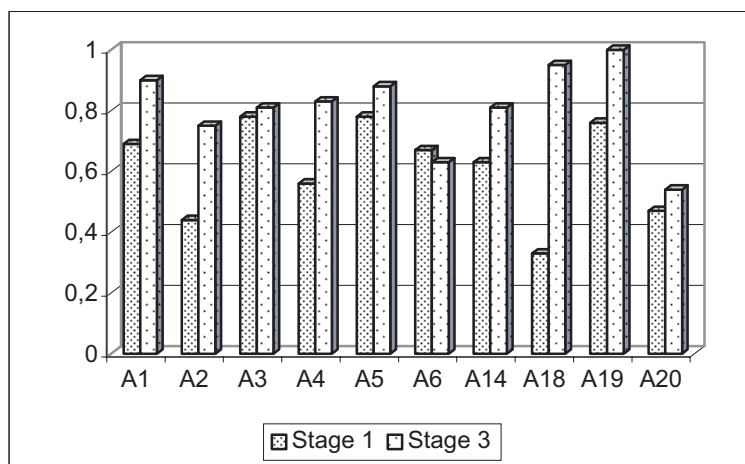

Fig. 1. The results of non-verbal creative thinking (originality index) (stages 1–3) of the research subjects after the art therapy sessions

The originality results of the non-verbal creative thinking test are calculated from 0.00 to 1.00. The highest results were demonstrated by research subjects A3 (0.78), A5 (0.78), A19 (0.76), while the lowest were those of A18 (0.33) and A20 (0.44). In accordance with Voronin's

(1994) recommendations, the individual originality index indicators of the research subjects A3, A5, A19 at stage 1 is a mark of the sufficiently high non-verbal creative thinking, which after the art therapy sessions at stage 3 became even higher.

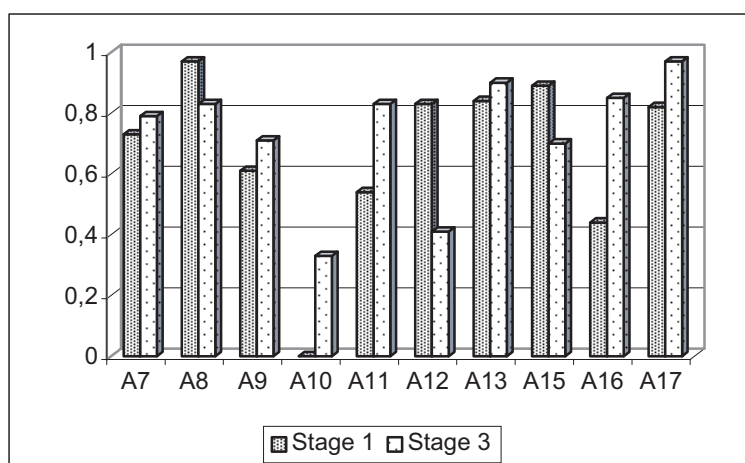

Fig. 2. The results of non-verbal creative thinking (originality index) (stages 1–3) of the research subjects who didn't attend the art therapy sessions

Among the research subjects of the control group the highest indicator of the originality index was established by A7 (0.73); A8 (0.97); A12 (0.83); A13 (0.84); A15 (0.89); A17 (0.82), and the lowest were those of A10 (0.00); A11 (0.54); A16 (0.44). The second

assessment of creativity of the research subjects of the control group showed that the indicators of the originality index of some subjects slightly increased (A7 (0.78); A13 (0.9); A17 (0.96)), while in the case of other subjects they decreased (A8 (0.82); A12 (0.4); A15 (0.7)).

The results of the index of the uniqueness of non-verbal creative thinking were calculated by giving one point for every unique interpretation of the drawing. The highest evaluation of the criterion of uniqueness was 6 points.

Figures 3 and 4 present the results of the uniqueness index of the research subjects of experimental and control groups at stages 1 to 3.

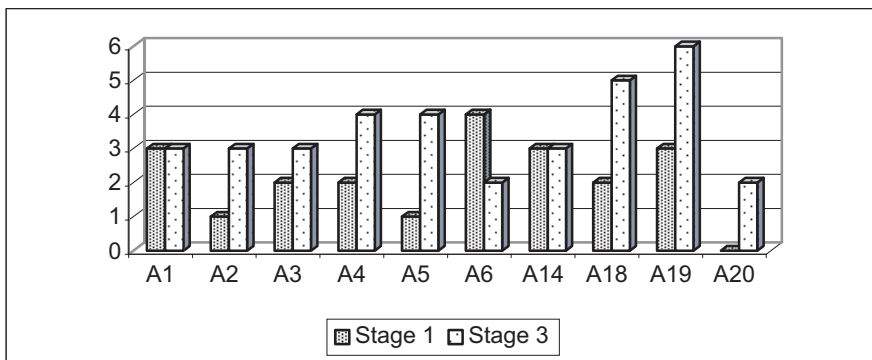

Fig. 3. The results of non-verbal creative thinking (uniqueness index) (stages 1–3) of the research subjects after the art therapy sessions

The most unique interpretations of drawings at stage 1 were presented by research subject A6 (4 points). 3 unique interpretations were offered by research subjects A1, A14 and A19, and 1 unique interpretation was presented by A2 and A5 each. The least number of unique interpretations (0.00) was presented by research subject A20. The indicator of the uniqueness index of most children from the experimental group changed considerably after the art therapy sessions: A2, A4, and A20 by 2 points; A5, A18, and A19 by 3 points; A3 by 1 point. The indicator of research subject A1 hasn't changed, and that of

A6 decreased by 2 points (on the day of the second assessment A6 was ill, that could explain the low results). The index of the originality test of research subject A6 slightly decreased from 0.66 to 0.61, because the girl was ill during the research (she had a headache and she was running a temperature). She was given an opportunity not to present her tasks on that day at all, but she wanted to participate. However, her physical state had an influence on the speed of the performance of the tasks. She worked very quickly, and that had an impact on the results of her test.

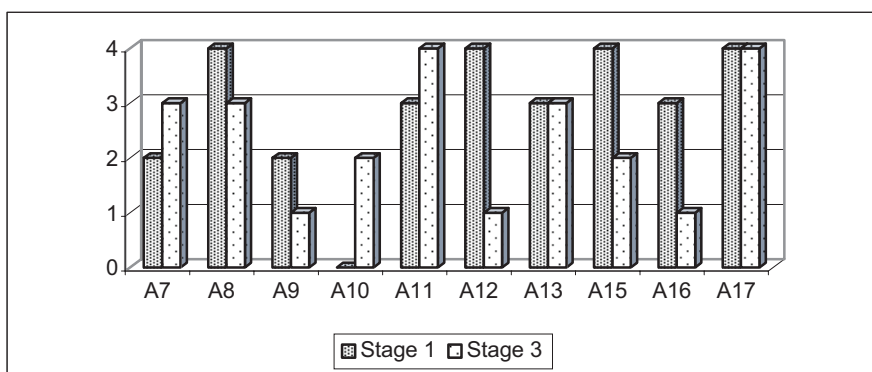

Fig. 4. The results of non-verbal creative thinking (uniqueness index) (stages 1–3) of the research subjects who didn't attend the art therapy sessions

At stage 1 of the research, the highest indicators of the uniqueness index (4 points) were

recorded with the following research subjects: A8, A12, A15, and A17; 3 points were allocated to

A11, A13, and A16. The lowest uniqueness index was recorded with research subject A10.

A comparison of the uniqueness index data at stage 1 and stage 3 of the control group revealed that the indicators of the uniqueness index of half of the control group decreased: A8, A9, A12, A15, and A16; it hasn't changed for two

subjects (A13 and A17), and in three cases it increased (A7, A10, and A11).

The averages of the originality and uniqueness indices of non-verbal thinking of the research subjects, their standard deviation and the criteria of statistical significance of averages are presented in the table.

Table

The comparison of the averages of creativity features of the research subjects of experimental and control groups by pair criterion t

Research subjects (N = 20)	Stage 1 of the research				Stage 3 of the research							
	OI*, M	S	UI**, M	S	OI, M	S	t	p	UI, M	S	t	p
Participants (N = 10)	0.611	0.16	2.1	1.20	0.81	0.14	-3.397	0.008	3.5	1.27	-2.689	0.025
Non-participants (N = 10)	0.667	0.29	2.9	1.29	0.73	0.21	-0.802	0.443	2.4	1.17	1.000	0.343

* OI – originality index

** UI – uniqueness index

The average of the originality index of the research subjects from the experimental group during the first testing was 0.611, while that of the uniqueness index was 2.1. After the art therapy sessions the averages of both originality and uniqueness indices increased (originality index became 0.81, uniqueness index reached 3.5). The average of the originality index of the research subject from the control group during the first testing was 0.667, while that of the uniqueness index was 2.9, i. e. slightly higher than those of the experimental group. After the art therapy sessions the average of originality index was 0.81, and the average of uniqueness index reached 3.5. The originality index of the control group rose slightly less, i.e. up to 0.73, and the average of uniqueness index fell down to 2.4.

A comparison of the differences of averages of the experimental and control groups at stages 1 and 3 makes it obvious that the difference of averages of originality and uniqueness indices of the experimental group is greater than that of the control group. The difference in averages allows for testing the validity of the statistical hypotheses H_0 and H_1 by *Student's* criterion of deviations in the small twin samples. According to Čekanavičius and Murauskas (2003, p. 182) by using the SPSS package H_0 is dismissed when $p < \alpha$ ($\alpha = 0.05$). In our case, p of the experimental group is less than α . Thus art therapy sessions

make an impact on the creativity of junior school age children¹.

Conclusions

1. The first stage of the research and the calculation of the originality and uniqueness indices of the non-verbal creative thinking of the research subjects revealed that the sample of junior school age population is characterised by a high level of creativity. However, after the same indices were calculated for the research subjects split into experimental and control groups, it turned out that the averages of creativity indices of the former are slightly lower.
2. After the art therapy sessions for the experimental group, when the same indices reflecting the non-verbal creative thinking were calculated for the experimental and control group again, the following change in the averages of indices was established: the averages of originality and uniqueness indices of the experimental group were higher than the averages of the same indices of the control group.

¹ "A small number of observations is always favourable to H_0 ; that is why a statistically significant difference for the sample of 10 elements, in fact, is big" (Čekanavičius, Murauskas, 2003, p. 168).

3. Having assessed the difference in averages of the experimental and control groups of junior school age pupils by a statistical criterion for small twin samples it was established that hypothesis H_0 has to be dismissed.
4. The analysis of the research data allows for the assumption that the second hypothesis raised in the introduction to this paper is true: art therapy sessions have an impact on the creativity of junior school age children.

References

1. Adler, A. (2003). *Žmogaus pažinimas*. Vilnius: Vaga.
2. Almonaitienė, J. (2000). Šiuolaikinis požiūris į kūrybiškumą ir jo įvertinimo problemas. *Psichologija*, 21, 82–90.
3. Almonaitienė, J. (2006). *Kūrybingumo ir inovacijų psichologija*. Kaunas: Technologija.
4. Asmenybės raidos centras [accessed 2009 09 17]. <<http://www.manoarc.lt/index.php?page=kurybiskumas-kasdieniniame-gyvenime>>.
5. Brazauskaitė, A. (2001). *Žymaus ir vidutinio protinio atsilikimo vaikų savivokos ugdymas daile*. Daktaro disertacija. Vilniaus pedagoginis universitetas.
6. Bražienė, N. (2004). *Pradinių klasių mokinių kūrybiškumo ugdymas pasakomis*. Daktaro disertacija. Šiaulių universitetas.
7. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2003). *Statistika ir jos taikymai*, I d. Vilnius: TEV.
8. Charlton, S. (2004). Dailės terapija ilgamečiams psichiatrijos ligoninių pacientams (p. 203–221). In Dalley, T. (2004), *Dailė kaip terapija*. Vilnius: Apostrofa.
9. eTwinning konferencija (2009) [accessed 2009 09 17]. <<http://blog.eun.org/etwinningconference2009/>>.
10. European Year of Creativity and Innovation (2009) [accessed 2009 09 17]. <http://create2009.europa.eu/about_the_year.html>.
11. Europos Komisija. Apie kūrybiškumą (2008) [accessed 2009 09 17]. <http://ec.europa.eu/news/eu_explained/081224_1_lt.htm>.
12. Fromm, E. (2008). *Žmogaus destruktivumo anatomija, t. II*. Vilnius: Vaga.
13. Grakauskaitė-Karkockienė, D. (2002). *Kūrybos psichologija*. Vilnius: UAB „Logotipas“.
14. Grakauskaitė-Karkockienė, D. (2006). *Kūrybos psichologija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
15. International People Management (2009) [accessed 2009 09 17]. <http://www.ipm.lt/lt/publikacija_7>.
16. Jonynienė, V. (1987). *Jaunesniųjų moksleivių kūrybinio mąstymo ugdymas*. Vilnius: PMTI.
17. Kairys, A. (2007). Kūrybiškumas versle [accessed 2009 09 17]. <<http://akademija.manager.lt/blog/article/ku-rybiskumas-versle>>.
18. Kūrybingi sprendimai (2008) [accessed 2009 09 17]. <http://ec.europa.eu/news/eu_explained/081224_1_lt.htm>.
19. Leliūgienė, M., Klemkaitė, J. (2004). *Dailės terapija socialiniame darbe su vaikais*. Vilnius: Rafaelis.
20. Leliūgienė, M. (2002). *Dailės terapijos taikymo galimybės*. Vilnius: Rafaelis.
21. Narkevičienė, B. (2000). *Gabiųjų vaikų ugdymo sąlygų modelis ir jo raiška Lietuvoje*. Daktaro disertacija. Kauno technologijos universitetas.
22. Oaklander, V. *Langas į vaiko pasaulį*. Kaunas: Žmogaus psichologijos studija.
23. Petrulytė, A. (1995). *Kūrybiškumo ugdymo aktualijos*. Vilnius: Presvika.
24. Petrulytė, A. (2001). *Kūrybiškumo ugdymas mokant*. Vilnius: Presvika.
25. Robinson, M. (2004). Dailės terapija pagal Jungą specialiosios globos įstaigoje (p. 110–123). In Dalley, T. (2004). *Dailė kaip terapija* Vilnius: Apostrofa.
26. Stankevičienė, K. (2001). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas tautodaile*. Daktaro disertacija. Vilniaus pedagoginis universitetas.
27. Torrance, E. (1974). Norms – technical manual, Torrance Tests of Creative Thinking. Bensenville, IL: Scholastic Testing service.
28. Vaitkevičienė, A. (2008). Dailės terapijos metodų taikymas neigaliųjų įdarbinimo situacijoje. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

29. Vaitkevičienė, A. (2006). *Vidutiniškai sutrikusio intelekto jaunuolių Aš veiksmingumo lavinimas edukacinėmis situacijomis, skatinant dailinę raišką*. Daktaro disertacija. Šiaulių universitetas.
30. Wood, M. (2004). Vaikas ir dailės terapija: psichodinaminis požiūris (p. 89–109). In Dalley, T. (2004). *Dailė kaip terapija*. Vilnius: Apostrofa.
31. Лебедева, Л. (2008). Рисунок как инструмент педагогической диагностики. *Педагогическая диагностика*, 3, 77–85.
32. Туник, Е. (2006). Диагностика креативности. Тест Е. Торренса. Адаптированный вариант. Санкт-Петербург: Речь.

Received 2009 09 23